

บทความวิจัย

สำรวจงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์เกี่ยวกับภาคใต้
ของประเทศไทยในรอบทศวรรษ (พ.ศ.2534-2544):
กรณีศึกษาสาขาประวัติศาสตร์และสาขาการพัฒนาชุมชน

A Study of the Status of Research Works in Social
Sciences in Southern Thailand in the Past Decade
(1991-2001): Focusing on History and Community
Development

อดิสร สักดีสูง อ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
Adisorn Saksoong M.A. (History of Southeast Asia)

ณฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ วท.ม. (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
Nathapong Jitniray M.S. (Environment Management)

บุษกร ถาวรประสิทธิ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์)
Bussagone Tavonprasith M.Econ. (Economics)

Key Words : งานวิจัย (Research) สังคมศาสตร์ (Social Sciences)

Abstract

The purpose of this study was to investigate the status of research works in the past decade (1991-2001) in social Sciences focusing on history and community development. These two areas are taken as majors in the Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

The findings indicated that in the past decade, 25 research works of history were conducted : 9 were reports and 16 were theses. Four major significant aspects were involved : economic history,

history, political history, and social history, In the area of community development, 28 research works were found. The most significant aspects were the studies of concepts, techniques, process of community development in accordance with the conditions or contacts in each location. Additionally, the studies of people's participation in the activities and projects of the community development were found.

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการสำรวจผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์เกี่ยวกับภาคใต้ในรอบทศวรรษ(พ.ศ. 2534-2544) โดยมุ่งศึกษาในกลุ่มของสาขาวิชาประวัติศาสตร์กับสาขาการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นวิชาเอกที่ทำการเรียนการสอนในภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผลการศึกษาในส่วนของสาขาวิชาประวัติศาสตร์พบว่าในรอบทศวรรษ(พ.ศ. 2534 - 2544)มีผลงานทั้งหมด 25 เล่ม แยกเป็นรายงานวิจัย 9 เล่ม เป็นวิทยานิพนธ์ 16 เล่ม โดยประเด็นที่มีการศึกษามากที่สุดคือประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ รองลงมาได้แก่ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง และประวัติศาสตร์สังคม สำหรับในส่วน of สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่าในรอบทศวรรษ(พ.ศ. 2534 - 2544)มีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนทั้งหมด 28 เล่ม โดยบรรดา งานวิจัยเหล่านี้ประเด็นที่ได้ความสนใจมากที่สุดคือการศึกษาแนวคิด เทคนิค กระบวนการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับเงื่อนไข หรือบริบทชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ รองลงมาจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมและ โครงการการพัฒนาชุมชน

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในรอบทศวรรษ 2534-2544 ภาครัฐสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในภาคใต้ดำเนินการวิจัยในด้านต่าง ๆ เฉพาะด้านสังคมศาสตร์ แต่ยังไม่มีการสำรวจกันอย่างจริงจังว่างานวิจัยด้านสังคมศาสตร์มีปริมาณเท่าใดมีทิศทางการวิจัยอย่างไร ดังนั้นควรมีการตรวจสอบสภาพงานวิจัยเหล่านี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการ กำหนดทิศทางเป้าหมาย การวิจัยในอนาคต การวิจัยครั้งนี้จะเป็นกรณีศึกษาในกลุ่มวิชาประวัติศาสตร์และการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นวิชาเอกของภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยกำหนดขอบเขตและความหมายงานวิจัยที่ต้องการสำรวจ คือต้องเป็นงานวิจัยที่เขียนขึ้นเป็นภาษาไทย มีรูปแบบการรายงานแบบการวิจัย วิทยานิพนธ์ งานวิจัยเหล่านี้ต้องเสนอองค์ความรู้ใหม่ มีการสังเคราะห์ข้อมูลพร้อมมีระบบการอ้างอิงอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทางสาขาประวัติศาสตร์ และสาขาการพัฒนาชุมชน ที่เกี่ยวกับภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางของการวิจัยดังกล่าว
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่จะทำการวิจัยได้เหมาะสมกับยุคสมัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารการค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทั้งในส่วนกลางที่กรุงเทพฯและในภาคใต้ จากสถาบันการศึกษา และสถาบันที่ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภาคใต้ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. นำข้อมูลที่ได้มาจัดแยกประเภทของการศึกษาวิเคราะห์และจัดเรียงตามลำดับเวลา
3. ศึกษารายละเอียดของข้อมูลเหล่านั้นเพื่อวิเคราะห์และประเมินสถานภาพการศึกษา
4. แสดงผลการศึกษาโดยการบรรยายและใช้แผนภูมิหรือตารางประกอบ

ผลการวิจัย

1. สถานภาพงานวิจัยด้านประวัติศาสตร์ ในช่วง พ.ศ. 2534-2544

1.1 ผลงานวิจัยเรียงตามลำดับเวลา

ใน พ.ศ. 2534 การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับภาคใต้ยังคงได้รับความสนใจจากนักวิชาการและผู้สนใจกันกว้างขวางต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการจัดสัมมนาทางวิชาการของสถาบันการศึกษาต่างๆ อีกทั้งยังมีการนำเสนอบทความด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของภาคใต้ลงในวารสารทางวิชาการอย่างไม่ขาดสาย แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของการสำรวจงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ของสถาบันการศึกษานั้นกลับพบว่าปริมาณที่ลดลงเพราะพบเพียง 2 ผลงานคือ พงศทิพย์ เกียรติสหัสกุล บทบาทชาวจีนและชาวตะวันตกต่อกิจการเหมืองแร่ดีบุกของมณฑลภูเก็ตตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 25-2547 (วิทยานิพนธ์, 2534) กับผลงานของ สงบ ส่องเมือง การเขียนตำราประวัติศาสตร์ภาคใต้ (งานวิจัย, 2534) โดยผลงานของ พงศทิพย์ เกียรติสหัสกุล จะเน้นในเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจส่วนผลงานของ สงบ ส่องเมือง นั้นจะเป็นการศึกษาที่พยายามให้ภาพรวมประวัติศาสตร์ภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาใน พ.ศ. 2535 งานวิจัยด้านประวัติศาสตร์ของภาคใต้ยังคงมีปริมาณที่จำกัดเพราะสำรวจพบว่ามีงานวิจัยของ ภูวดล ทรงประเสริฐ พุนสิงค์โป้การผูกขาดตลาดยางพาราและดีบุกไทย (งานวิจัย, 2535) เพียง 1 เล่ม โดยในส่วนวิทยานิพนธ์ของสถาบันการศึกษานั้นก็ไม่มีผู้สนใจกันแล้วแต่ประการใด ในช่วง พ.ศ. 2536-2540 การวิจัยเกี่ยวกับภาคใต้ก็ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรสำรวจพบเพียง 2 เรื่องคือ ผลงานของ กรรณิการ์

ตันประเสริฐ รายงานวิจัยสนองพระราชประสงค์ เรื่อง นครศรีธรรมราช กรณียศึกษา (1) การตั้งถิ่นฐานที่กรุงชิงและพริกวนเคร็ง (2) จีน : ประวัติศาสตร์โบราณคดีผู้คนและวัฒนธรรม (รายงานวิจัย, 2540) กับงานวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพูนศักดิ์ ชำนิกรประดิษฐ์ เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกในอดีต (รายงานวิจัย, 2540) แต่ในส่วนของวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับภาคใต้นั้น พบว่าได้รับความสนใจจากนิสิต นักศึกษาของสถาบันต่างๆ มาก เพราะมีวิทยานิพนธ์ถึง 4 เรื่อง คือ พิศมัย นันทแสง ระบบเทศบาลกับผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจมณฑลนครศรีธรรมราช (พ.ศ.2439-2476) (วิทยานิพนธ์, 2536) โชติมา จันทรสุคนธ์ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์, 2536) นันดา แก้วสุวรรณ พัฒนาการของการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2488-2516 (วิทยานิพนธ์, 2537) สมทรง นุ่มนวล บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชระหว่าง พ.ศ. 2512-2535 (วิทยานิพนธ์, 2537) อรรถพ เนียมคง นโยบายการศึกษาของรัฐบาลต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2500-2516) (วิทยานิพนธ์, 2538) วิทยานิพนธ์ดังกล่าวทั้งหมดจะเป็นการศึกษาด้านเศรษฐกิจ 2 เรื่อง คือ ผลงานของพิศมัย นันทแสง และนันดา แก้วสุวรรณ เป็นการศึกษาด้านการเมือง 2 เรื่องคือ ผลงานของ สมทรง นุ่มนวล กับ อรรถพ เนียมคง ส่วนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีการศึกษา 1 เรื่องคือ ผลงานของ โชติมา จันทรสุคนธ์

ในช่วง พ.ศ. 2540-2541 จะเป็นช่วงที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาเน้นการวิจัยไปที่เรื่องราวของการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น เรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ผลงานของ สุสิมาน วงศ์สุภาพ องค์ความรู้และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (2541) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมุ่งความสนใจไปที่กลุ่มงานวิจัยดังกล่าว ส่งผลให้การศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้รับความสนใจลดน้อยลง แต่ในช่วงเวลา

ดังกล่าวนี้ก็ยังคงมีการศึกษาในด้านประวัติศาสตร์อยู่ เช่นกัน อาทิผลงานของ ชัยวุฒิ พิชะกุล ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองพัทลุงเก่า เขาชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง (งานวิจัย, 2541) ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ที่มีการเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นงานวิจัยที่สอดคล้องกับทิศทางของการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน สำหรับในส่วนของวิทยานิพนธ์ เรื่องราวของภาคใต้ยังคงได้รับความสนใจจากนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทของสถาบันการศึกษาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏว่ามีวิทยานิพนธ์ในปี พ.ศ. 2541 ถึง 3 เรื่อง คือ ผลงานของ รัชดาพร ศรีภิบาล ความสำคัญของวังนกกตอ เศรษฐกิจในภาคใต้ของประเทศไทย (พ.ศ. 2310-2482) (วิทยานิพนธ์, 2541) ปิยะนาถ ลิ้มสกุล การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ. 2411-2468 (วิทยานิพนธ์, 2541) วิไล พงศ์ภัทรกิจ บทบาทของเจ้าพระยาสุรินทรราชา (จันทร์ จันทรจันวงศ์) : ข้าหลวงสำเร็จราชการหัวเมืองฝั่งตะวันตก ระหว่าง พ.ศ. 2411-2468 วิทยานิพนธ์ทั้งหมดจะเป็นผลงานที่เน้นประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง 1 เรื่องคือ ของ วิไล พงศ์ภัทรกิจ เป็นผลงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ 1 เรื่องคือของ รัชดาพร ศรีภิบาล และด้านประวัติศาสตร์สังคม 1 เรื่อง คือของ ปิยะนาถ ลิ้มสกุล

ต่อมาในช่วง พ.ศ.2542-2544 จะเป็นช่วงที่ภาครัฐมีนโยบายให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกต่อรากเหง้าและภูมิปัญญาของท้องถิ่น (โปรดพิจารณารายละเอียดใน สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2544) ทำให้การวิจัยด้านประวัติศาสตร์ภาคใต้กลับมาได้รับความสนใจอีกครั้ง ช่วงเวลานี้จึงมีงานวิจัยเรื่องราวของภาคใต้เกิดขึ้นหลายผลงาน คือ ผลงานของปรีชา นุ่นสุข การค้าระหว่างจีนกับคาบสมุทรมลายูภาคใต้ของประเทศไทยในสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง : ศึกษา กรณีเครื่องถ้วยจีน (รายงานวิจัย, 2542) สารูป

ฤทธิ์ชู ตามรอยช้างแลใต้ (รายงานวิจัย, 2543) อมรา ศรีสุชาติ สายรากภาคใต้ : ภูมิลักษณะ ภูมิปัญญา จิตลักษณะ (รายงานวิจัย, 2544) ละเอียด บุญช่วย ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อทำหนังสือประกอบการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 -2 (รายงานการวิจัย, 2544) ผลงานทั้งหมดมีของ ปรีชา นุ่นสุข เป็นประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ส่วนของ อมรา ศรีสุชาติ เป็นประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา สำหรับผลงานของ สารูป ฤทธิ์ชู และ ละเอียด บุญช่วย เป็นประวัติศาสตร์สังคม ที่น่าสนใจคือ ในบรรดางานวิจัยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวมีหลายผลงานที่พยายามประยุกต์ใช้สหวิทยาการเข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้ เช่น ผลงานของ สารูป ฤทธิ์ชู ที่เน้นการนำเสนอโดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างผสมผสานกับวิธีการของสังคม วิทยา มานุษยวิทยา และคติชนวิทยา ส่วนของ ละเอียด บุญช่วย จะเน้นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลภาคสนามและของ อมรา ศรีสุชาติ จะใช้วิธีการทางโบราณคดีมาสะท้อนภาพการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของคนในภาคใต้ซึ่งมีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างธรรมชาติกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่มีวิวัฒนาการมาจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของคนในภูมิภาคนี้

ในส่วนของวิทยานิพนธ์ของสถาบันการศึกษาต่างๆ นั้นในช่วง พ.ศ. 2542-2544 มีผลงานที่ศึกษาภาคใต้อยู่ 6 เรื่อง คือผลงานของ นวลศรี พงศ์ภัทรวัตต์ บทบาทผู้นำชาวจีนในเกาะภูเก็ตระหว่าง พ.ศ. 2496 - 2475 (วิทยานิพนธ์, 2542) พณิดา เอี่ยมสุวรรณ ความสำคัญทางเศรษฐกิจของเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2325-2439 (วิทยานิพนธ์, 2542) สุธี สังข์หิรัญ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชาวบ้านในชุมชนคูขุด ตำบลคูขุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา(ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2542) (วิทยานิพนธ์, 2542) นลิวรรณ รักยงค์ กำเนิดและการพัฒนาการเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2458 - 2484 (วิทยานิพนธ์, 2543) นันทิยา พิมพ์ศิริผล ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีน กับชุมชนชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานี : กรณีศึกษาสุสานลิมกอเหนี่ยว (พ.ศ.

2501-2533) (วิทยานิพนธ์, 2543) ปรีชา นุ่นสุข
ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช : พัฒนาการของรัฐ
บนคาบสมุทรไทยในพุทธศตวรรษที่ 11-19
(วิทยานิพนธ์, 2544) สุนันท์ อินทนิล วิถีชีวิตชาวชุมชน
น่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาตั้งแต่กรุงรัตน-
โกสินทร์ถึงปัจจุบัน (วิทยานิพนธ์, 2544) ผลงานทั้งหมด
มีการนำเสนอที่เน้นประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง
1 เรื่องคือ ผลงานของ ปรีชา นุ่นสุข เน้นในด้านประวัติ-
ศาสตร์สังคม อยู่ 3 เรื่องคือ ผลงานของ นวลศรี
พงศ์ทาวด์ นันทิยา ศิริมีผล และสุนันท์ อินทนิล เน้นใน
ด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ อยู่ 3 เรื่องคือ ผลงานของ
พนิดา เอี่ยมสุวรรณ สุธี สังข์หิรัญ และมลิวรรณ รักษ์วงศ์
ในบรรดาวิทยานิพนธ์เหล่านี้ ผลงานที่พอเข้าข่าย ประวัติ-
ศาสตร์ท้องถิ่น (กล่าวคือ เป็นผลงานที่พยายามใช้ข้อมูล

และเอกสารของท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูลสัมภาษณ์จาก
ภาคสนามเพื่อสะท้อนภาพพลังการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
จากปัจจัยภายในท้องถิ่น) จะมีอยู่ 3 เรื่อง คือของ สุธี
สังข์หิรัญ สุนันท์ อินทนิล และมลิวรรณ รักษ์วงศ์

1.2 เนื้อหาและวิธีวิทยาในประเด็นศึกษา

1.2.1 ในด้านการเมืองการปกครอง

มีผลงานที่ศึกษาอยู่ 5 เรื่อง เป็นประวัติศาสตร์
ยุคโบราณ 1 เรื่อง ส่วนอีก 4 เรื่อง จะเป็นผลงานที่
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยใหม่ โดยรวมแล้วผลงานที่
กล่าวมายังใช้กรอบในการศึกษาไม่ต่างจากทศวรรษ
ก่อนหน้าคือยังคงเน้นการบรรยายผ่านเอกสารทางราชการ
มุมมอง การวิเคราะห์ จะอิงอยู่กับฝ่ายรัฐบาลกลาง
เป็นหลัก แนวการศึกษาจึงไม่มีความแปลกใหม่ ทั้งในแง่
การนำเสนอ การวิเคราะห์ และการใช้หลักฐาน

ตารางแสดงจำนวนประเภทเนื้อหา / ผู้เขียน

ประเภทเนื้อหา	จำนวน/เล่ม	ผู้เขียน
ด้านการเมืองการปกครอง	5	สมทรง(2537) อรรถพ (2538) วิไล (2541) นวลศรี (2542) ปรีชา (2544)
ด้านสังคม	4	คณาจารย์มหาวิทยาลัยหัวเฉียว (2539) ปิยะนาถ (2541) นันทิยา (2543) สุนันท์ (2544)
ด้านเศรษฐกิจ	10	พวงทิพย์ (2534) ภูวดล (2535) พิสมัย (2536) นันดา (2537) ฉัตรทิพย์ (2540) รัชดาพร (2541) ปรีชา (2542) พนิดา (2542) สุธี (2542) มลิวรรณ (2543)
ภูมิปัญญา	2	อมรา (2544)
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	7	โชติมา (2537) ฉัตรทิพย์(2540) ชัยวุฒิ (2541) สารูป (2543) มลิวรรณ (2543) ละเอียด (2544) สุนันท์ (2544)

1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

มีผลงานด้านนี้อยู่ 10 ผลงาน ยุคสมัยการศึกษา มีทั้งสมัยโบราณ สมัยก่อนปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 และ สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 - ปัจจุบันผลงานด้านเศรษฐกิจโดยรวมแล้วยังคงมุ่งศึกษาในประเด็นย่อยมากกว่าจะมองภาพรวมของภาคใต้ ส่วนในแง่การใช้หลักฐานก็ยังเน้นไปที่ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเอกสารจากทางราชการ แต่มีหลายผลงานที่ใช้ข้อมูลจากภาคสนามและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแนวการศึกษาเริ่มมีความก้าวหน้ามากขึ้นทั้งในแง่การใช้หลักฐานข้อมูลตลอดจนถึงการวิเคราะห์ตีความ

1.2.3 ด้านสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

ผลงานด้านสังคม วัฒนธรรม จะมีการศึกษาในยุคโบราณอยู่ 2 เรื่อง และศึกษาในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์อยู่ 3 เรื่อง ประเด็นการศึกษาที่ยังคงอยู่ภายใต้ขอบข่ายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับส่วนกลาง มีบางผลงานเริ่มใช้หลักฐานจากท้องถิ่น และข้อมูลภาคสนามมาอธิบายเกี่ยวกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน ซึ่งก็ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมมีความก้าวหน้ามากขึ้นในทศวรรษดังกล่าว

1.2.4 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ 4 ผลงาน เป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์อยู่ 1 ผลงาน ส่วนที่เหลือจะเป็นประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์แนวการศึกษานับว่ามีความก้าวหน้าขึ้น ทั้งในแง่การใช้หลักฐานและข้อมูลภายในท้องถิ่นมาอธิบายนอกจากนี้ก็ยังมีการใช้สหวิทยาการเข้ามาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอ อย่างไรก็ตามหลายผลงานก็ยังขาดกรอบคิดในการศึกษาที่ชัดเจน โดยเฉพาะการมองข้ามความสำคัญของพลวัตภายในชุมชนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย

2. สถานภาพงานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนในช่วงทศวรรษ 2534-2544

จากการศึกษาสถานภาพงานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนในช่วงทศวรรษ 2534-2544 โดยพิจารณาเนื้อหา

และรายละเอียดการวิจัยภาคใต้ และศึกษาพบว่าการพัฒนาชุมชนมีจุดเน้นสำคัญอยู่สองส่วนหลักคือ 1) โดยศึกษาเพื่อค้นหาปัญหาเทคนิค กระบวนการปัญหาและอุปสรรค ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและ 2) การศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ก็จะเน้นงานวิจัยเพื่อค้นหาและศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน และการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเมือง

2.1 การศึกษาแนวคิด เทคนิคและกระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน การศึกษาแนวคิดนี้จะเน้นเนื้อหาแนวคิดพื้นฐานที่จะเป็นกุญแจไปสู่การประสบความสำเร็จในกิจกรรมและเป้าหมายการพัฒนาชุมชนผ่านชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จหรือมีประสบการณ์ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ยงยศ ผลบุญ, 2541) ส่วนเทคนิคจะเน้นการนำโครงการพัฒนาและการให้การศึกษาเน้นเครื่องมือสำคัญ อย่างไรก็ตามก็ดีเนื่องจากการพัฒนาชุมชนเน้นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากในชุมชน การวิจัยจึงหันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยและลักษณะการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลการศึกษาได้ให้คำตอบที่คล้ายคลึงกันนั่นคือ การพัฒนาชุมชนจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในและภายนอกชุมชนภายใต้กระบวนการและลักษณะการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละชุมชน/ท้องถิ่น(ดู ศิริวรรณ กิจสงคราม, 2543 ; อัญญา เคารพพงศ์, 2541 ; ปรีญา พรหมจันทร์, 2542 ; วรวิภา สุริยนิยงค์, 2542 ; คุณวุฒิ ศิริวรรณ, 2543 ;) นอกจากนี้การศึกษานี้ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมและโครงการพัฒนาชุมชน (ดู สะมะแอ คอละละ ; รุจิกร ขาวนา, 2543)

2.2 การศึกษาหากมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระยะแรกจะเน้นการศึกษาเพื่อค้นหาผู้มีส่วนได้เสียและ/หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (ดู ประคอง คำคง, 2534) การสำรวจความคิดเห็นของ

ประชาชนต่อการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและกองทุน
เงินกู้(ดู เอกราช ผลผลา, 2537) ระดับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ดู สัญชัย
สุติพันธุ์वार, 2539) การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับความสนใจ(ดู
จิราวดี อ่อนวงศ์, 2539) ในประเด็นนี้มีงานวิจัยที่น่าสนใจ
(ของพรรณิกา โสทธิพันธุ์, 2543) เน้นการศึกษาปัจจัย
ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนา
ป่าชุมชน ส่วน(จิราพร บุตรสันต์, 2538) ได้ศึกษาปัญหา
และลักษณะการสื่อสารของประชาชนต่างวัฒนธรรมกับ
นักพัฒนาชุมชนเป็นที่น่าสนใจเพราะเราปฏิเสธไม่ได้ว่าการ
พัฒนาชุมชนในช่วงต้นทศวรรษนี้ยังคงเน้นบทบาทของ
นักพัฒนาภายนอกอยู่สูงพอสมควร

2.3 การศึกษาบทบาทผู้นำในการพัฒนาชุมชน
การศึกษาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักคือ การศึกษา

บทบาทของผู้นำที่เป็นทางการอาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ในการพัฒนาชุมชน (ดู พรเพ็ญ กาญจนันท์, 2541)
การศึกษาที่เหมาะสมของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน(ดู
วาสนา บุญรอด, 2539)การศึกษาเพื่อค้นหาระดับความ
ต้องการของผู้นำชุมชน (ดู ณรงค์ ช่วยเอื้อ, 2539) และ
ประเด็นสุดท้าย เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ
และจรรยาบรรณนักพัฒนาให้กับผู้นำท้องถิ่น / ชุมชน (ดู
จิราภรณ์ กบิลกาญจน์, 2534)

2.4 การพัฒนาเมือง การศึกษาส่วนนี้มีเพียงงาน
วิจัยของ (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, 2541) เพื่อค้นหาแนวทาง
และรูปแบบการจัดสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชนแออัดเทศบาล
นครสงขลา จังหวัดสงขลา และ การศึกษาของ (สินธุชัย
บุญปักษ์, 2534) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการวิวัฒนาการ
ของเมือง และค้นหาแนวทางการพัฒนาเมืองที่เหมาะสม
ต่อไป

ตารางแสดงจำนวนประเภทเนื้อหา / ผู้เขียน

ประเภทเนื้อหา	จำนวน/เล่ม	ผู้เขียน
ด้านเทคนิคและกระบวนการ พัฒนาชุมชน	11	ฉลอง (2535) อมร (2536) สมะแอ (2538) ยงยศ (2541) อรัญญา (2541) ปรียา (2542) วิเชษฐ์ (2542) วรรษยา (2542) รวิกร (2543) คุณวุฒิ (2543) ศิริวรรณ (2543)
ด้านการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน	8	ประคอง (2534) เอกราช (2537) สัญชัย (2539) จิรากร (2539) จิราวดี (2539) ปารมภ์ (2541) พรรณิกา (2543) อาทร (2543)
ด้านผู้นำกับการพัฒนาชุมชน	4	จิราภรณ์ (2534) ณรงค์ (2539) วาสนา (2539) พรเพ็ญ (2541)
ด้านการพัฒนาเมือง	3	สินธุ (2543) พรรณงาม (2540) ณัฐพงศ์ (2541)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ในส่วนของสาขาวิชาประวัติศาสตร์ พบว่าในรอบทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2534-2544) ปริมาณงาน โดยเฉพาะในกลุ่มรายงานการวิจัยของสถาบันต่างๆ จะมีปริมาณลดลงในช่วงต้นทศวรรษแต่เมื่อถึงปลายทศวรรษจะมีปริมาณงานวิจัยเพิ่มขึ้น

สำหรับประเด็นที่ได้รับความสนใจในทศวรรษนี้ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจจะได้รับความสนใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง

2. ในส่วนของสาขาการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาทางด้านการพัฒนาชุมชนนั้น มีลักษณะของความเป็นสหวิทยาการ ดังนั้นการศึกษาในด้านนี้จึงแทรกซึมปะปนอยู่ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา สิ่งแวดล้อม ทำให้ยากต่อการให้ความหมายและขอบเขตในการศึกษา ดังนั้นแม้จะมีงานที่เกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องนี้มากมายแต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้โดยตรงนั้นกลับมีปริมาณไม่มากนัก

ในบรรดางานวิจัยเท่าที่สำรวจได้นี้ ประเด็นที่ได้รับความสนใจมากที่สุด คือ การศึกษาแนวคิด เทคนิค กระบวนการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับเงื่อนไขและบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ รองลงมาจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมและโครงการพัฒนาชุมชน

3. หากมองโดยภาพรวมแล้ว การศึกษาวิจัยด้านประวัติศาสตร์และด้านพัฒนาชุมชนในทศวรรษที่ผ่านมาจะอยู่ในลักษณะการแบ่งแยกสาขาวิชากันอย่างชัดเจนทั้งในแง่ของวิธีการศึกษา และผลการศึกษายังไม่มีผลงานใดที่จะประยุกต์ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เข้ากับวิธีการศึกษาของสาขาการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างบูรณาการในการศึกษาหรือมองชุมชนในลักษณะองค์รวม คือมีทั้งมิติประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา วัฒนธรรมการศึกษา และการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนของสาขาวิชาประวัติศาสตร์

1. ควรมีการวิจัยในด้านประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา เช่น ในเรื่องอัตลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่นให้มากขึ้น
2. ควรมีการวิจัยในด้านวิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์หรือประวัติศาสตร์นิพนธ์ภาคใต้ให้มากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์ของชุมชนแต่ละชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบให้เห็นพัฒนาการของประวัติศาสตร์ภาคใต้อย่างมีพลวัต

ในส่วนของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

1. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนภาคใต้
2. ควรมีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ บทเรียน และประสบการณ์ของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ
3. ควรมีการวิจัยโครงสร้าง พลวัตและการปรับตัวของชุมชนภาคใต้ภายใต้บริบทการพัฒนาประเทศไทย

บรรณานุกรม

- แถมสุข นุ่นนนท์. (2544). สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2503-2535. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2545). รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ พ.ศ.2535-2544. จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 60 ปี บัณฑิตศึกษาสาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยทักษิณ.(2541). รวมเรื่องย่องานวิจัย
พ.ศ.2537-2540ฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ.
_____.(2543). การประชุมวิชาการเสนอผลงาน
วิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ.2544-2545
“เอกสารประกอบการประชุมเสนอผลงานวิจัย
มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2544-2545” กลุ่มส่งเสริมและ
ประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2545.
_____.(2543). การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย
มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ.2543. มหาวิทยาลัย
ทักษิณ.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. (2536). รวมเรื่อง
ย่องานวิจัย 2529-2536 “เนื่องในครบรอบ 25 ปี
แห่งการสถาปนา มหาวิทยาลัย 1 ต.ค.2536”
สำนักงานฝ่ายวิชาการและวิจัย.

- ยงยุทธ ชูแว่น. (2544). สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์
ภาคใต้ ในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2535.
“ในสถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ใน
ประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2535”
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
สุลีมาน วงศ์สุภาพ และ ยุทธนันท์ ขวัญทองยิ้ม. (2543).
(บรรณาธิการ) 2543. สถานภาพและทิศทางงาน
วิจัยเกี่ยวกับพลวัตการปรับตัวของสังคมไทย
ภาคใต้. คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสงขลา-
นครินทร์ ร่วมกับ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
สาขาสังคมวิทยา.
<http://www.psu.ac.th/Resarch/index.html>
<http://www.ac.th/reference/index.php>
<http://www.tsu.ac.th/qa/research/>
<http://Tanee.pse.ac.th/>